

Wielka Księga Miasta

OŚRODEK „Brama Grodzka - Teatr NN” przyjął program działania, u podstaw którego legło odkrywanie historii Lublina i przywracanie o niej pamięci. Realizowany obecnie projekt *Wielka Księga Miasta* określany jest przez swych pomysłodawców jako: „rodzaj zielnika z życiorysami, rodzinnymi fotografiami domów, ludzi, ulic, mieszkań, poetyckimi opisami Miasta, legendami”. Jedną z kart tej książki jest dostępna w siedzibie ośrodka przy Grodzkiej 21 wystawa - *Lublin w fotografii do 1939*.

Z tytułu wystawy dowiadujemy się więc tyle, że prezentuje pewien zamknięty okres z historii miasta. Wybierając się na nią możemy podejrzewać poetyckie klimaty tamtego Lublina, jego wielokulturowy charakter, odmienność architektoniczną i urbanistyczną. Spełnienie tych wyobrażeń jest rzeczywiście zapewnione, ale wystawa oferuje nam o wiele więcej. Jej autorem udało się zbudować fragment minionego świata, co jest pospółu zasługą samych fotografii, wewnątrz, w których je wyeksponowano oraz poczynionych wokół nich zabiegów aranżacyjnych. Scenografia bowiem scala martwe już dziś zdjęcia w żywą tkankę wciąż rozwijającego się miasta. Sprzęty tworzące scenę wystawy, użyte zresztą niezwykle oszczędnie, pochodzą z odeszłej w przeszłość epoki; epoki bliższej dagerotypom niż fotografiom. Teraz wygrzebane ze śmietnika pamięci stają się wiele mówiącą oprawą dla zgromadzonych zdjęć.

EKSPOZYCJĘ otwiera stylizowany turpistyczny salon, zapelniony portretami niegdysiejszych mieszkańców miasta. Są wśród nich przedstawiciele elit społeczno - politycznych dawnie-

go Lublina, z pierwszym prezydentem miasta **Wacławem Bajkowskim** na czele, ale są też twarze zupełnie już dziś anonimowe. Taki właśnie artystyczny mizmasz panuje na uzupełniających tę część ekspozycji swoistych tabelach. Składa się na nie mozaika przypadkowych fotografii, różnorodnych w swym charakterze i pierwotnym przeznaczeniu. Widzimy tu zdjęcia, które kiedyś powstały z różnych okazji, a dziś jednakowo ilustrują minioną bezpowrotnie przeszłość. Ciszę tego przesiąkniętego melancholią salonu ożywia terkot diaskopu, wyświetlającego kolekcję uchronionych przed zni-

Zetrzeć kurz niepamięci

szczeniem klisz. Ten szum przywodzi nam na myśl zgłębienie ludzkich rozmów, może właśnie prowadzonych przez powstanie wypełniające wnętrza fotografii.

Uobywatele Lublina to jednak dopiero przedsmak tej wielkiej wystawy, wszak jej bohaterem jest samo miasto. Zostało ono utrwalone fotograficznie m.in. przez **Józefa Czechowicza, Stanisława Magierskiego, Stefana Kielsznię** oraz przede wszystkim **Edwarda Hartwiga**. Każdy z nich postrzegał miasto inaczej, tworząc przy tym swój własny Lublin. U Czechowicza widać znaną również z jego poezji fa-

scynając staromiejskim pejzażem. Magierskiego interesował raczej dynamizm codziennego życia. Kielsznię utrwalił żydowskie getto, nie wprowadzając don posmaku egzotyki. Rejestrował bowiem zwyczajne życie lubelskich Żydów, którzy stanowili wówczas integralną część historii i codzienności miasta. Natomiast fotografie Hartwiga wykreowały artystyczny wizerunek Lublina, stając się z czasem klasyką ujęć, motywów i wizji, wciąż inspirujących i powielanych.

ISTNIEJE wiele jeszcze szczegółów, które czekają na uważnych odbiorców, dostarczając przeżyć estetycznych i pełnej zadumy refleksji. Organizatorzy starali się bowiem wykorzystać każdą przestrzeń galerii, aranżując ją w taki sposób, byśmy mieli ochotę zetrzeć kurz niepamięci z dalekiej przeszłości miasta. Możemy to zrobić wybierając się do Ośrodka „Brama Grodzka - Teatr NN” na wystawę „Lublin w fotografii do 1939 roku”. Będzie ona czynna aż do lipca bieżącego roku.

Iwona Kowalczyk
Fot. Emilia Szumowska